

IRAK'IN TÜRKİYE VE İRAN SINIR GÜVENLİĞİ KONSEPTİ

YUSUF CAN AYAZ

GİRİŞ

Irak genelinde güvenlik ve siyaset alanlarında geçmişe kıyasla iyileşen durum ve sağlanan görece istikrar, hem farklı alanları olumlu yönde etkilemekte hem de Irak dış politikasına olumlu yansımaktadır. Uluslararası ve bölgesel siyasette denge politikası ile ön plana çıkan Irak, sını-

raşan sorunların çözümü konusunda istekli görünmekte, ara bulucu kimliğini güçlendirmekte ve ikili sorunların çözümüne yönelik çabalar sarf etmektedir. Bu çerçevede Başbakan Muhammed Şiya es-Sudani liderliğindeki hükümetin, Türkiye ve İran başta olmak üzere komşu ülkelerle siyaset ve güvenlik alanlarında ilişkilerini gözden geçirmesi ve

Iraklı yetkililer, Irak topraklarının komşu ülkelere karşı saldırı amacıyla kullanılmayacağını sürekli vurgulamaktadır ancak sınır güvenliğinin sağlanmasındaki sorunlar bu söylemlerin uygulanmasını engellemektedir.

Muhammed Şiya es-Sudani liderliğindeki Irak hükümeti bölgesel ve uluslararası siyasette denge politikası izlemekte ve Irak'ın kronik sorunlarını çözmeye yönünde gelişmeler kaydetmektedir.

sorunların çözümüne odaklanması dikkat çekmektedir.

Güvenlik gündemi Türkiye ve İran'ın Irak politikalarının belirlenmesindeki öncelikli konulardan biridir. Iraklı yetkililer, Irak topraklarının komşu ülkelere karşı saldırı amacıyla kullanılmayacağını sürekli vurgulamaktadır ancak sınır güvenliğinin sağlanmasındaki sorunlar bu söylemlerin uygulanmasını engellemektedir. Mevcut durumda bu engelin birkaç adım ötesine geçilmiştir. Bu adımlardan biri 2022 yılının sonlarında kurulması yönünde karar alınan Sınır Muhafız Kuvvetlerinin oluşturulmasıdır.¹ Sınır Muhafız Kuvvetlerinin güvenlik konularında geçmişe kıyasla daha fazla inisiyatif alacak bir kurum olarak tesis edilmesinin ardın-

dan, Türkiye, Irak'taki operasyonları için kullandığı geçici karakolların sayısını azaltmıştır. Bu gelişmeleri, Irak hükümetinin Türkiye ve İran sınırlarına yönelik siyasi girişimleri takip etmiştir.

IRAK'IN SINIR GÜVENLİĞİ KONSEPTİ

Haziran 2024 itibarıyla Irak İçişleri Bakanlığı, sınır güvenliğinin sağlanmasına yönelik bir plan yaptıklarını duyurmuştur. Sınır Muhafız Kuvvetleri Komutanı Korgeneral Muhammed Abdulvahab es-Sadi tarafından açıklanan planda; Irak-Türkiye sınır güvenliğinin sağlanması amacıyla iki aşamalı bir çözüm önerilmektedir. Bu çözüm; ortak bir koordinasyon merkezinin kurulmasını ve iki ülke ara-

¹ Iraq to create new Border Guard Force, *Middle East Monitor*, 8 Aralık 2022.

Milli Savunma Bakanı Yaşar Güler, Irak İçişleri Bakanı Abdülemir Kamil Şammari

sında sınır karakollarının inşa edilmesini içermektedir. Eş güdümlü olan bu iki aşamanın ilki için henüz bir sonuca varılamadığı belirtilirken Irak Kürt Bölgesel Yönetiminin (IKBY) kontrolündeki Duhok'ta yer alan Zaho'nun kuzeyinde ve Erbil'de 27'den fazla sınır karakolunun inşasına başlandığı vurgulanmaktadır. Ayrıca terör örgütü PKK'nın kontrol ettiği alanı azaltmak üzere çalıştıklarını belirten Sadi bu konuda İran ve Süleymaniye ile birlikte çalıştıklarını ifade etmiştir.²

Irak sınır güvenliği planında Irak-İran sınır güvenliği için Süleymaniye'de güvenlik güçlerine desteğin artırıldığı ve bu amaca yönelik Halepçe merkezli kurulan 21. Tugay'ın güçlendirildiği belirtilmektedir. Irak'ın

İran sınırına 91 karakolun inşasına yönelik çabalarının şu aşamada %70-80 oranında tamamlandığına dikkat çekilmektedir. Ayrıca yaklaşık 1500 km uzunluğundaki (93 km'lik Şattülrap nehir sınırı dâhil) Irak-İran sınırının kontrol edilebilmesi için Diyala'ya bağlı Hanekin'den Süleymaniye'ye bağlı Pencvin arasındaki 300 kilometrelik şeride termal kameraların yerleştirildiği belirtilmiştir. Irak-İran sınır güvenliğinin sağlanmasına yönelik tedbirlerin sadece askerî amaçlara yönelik olmadığı aynı zamanda ülkeye yasa dışı yollardan girmeye çalışan Asyalılar, Pakistanlılar ve Afganların engellenmesini de kapsadığı belirtilmektedir. Sadi tarafından yapılan açıklamada sınır güvenliği konusunda direnç ka-

² Irak, Türkiye ve İran ile sınırlarının güvenliği için yeni yöntemleri devreye alıyor, *Anadolu Ajansı*, 25 Haziran 2024.

zandıracak uygulamaların ise şu değişkenlere bağlı olduğu belirtilmektedir:³

- Sınır bölgesinin hem Irak hem komşu ülke tarafından güvenliğe alınma seviyesi
- Sınır köylerinde yaşayanların birbirlerine olan yakınlığı
- İstihkâm tahkimatı ve elektronik teknik prosedürler gibi sınır kontrol önlemleri
- Irak ve komşu ülke arasındaki ekonomik farklılıklar
- Bölgenin coğrafi yapısı

Belirtilen değişkenler doğrultusunda sınır güvenliğinin sağlanmasının coğrafi, beşerî, teknolojik ve askerî açılardan ele alındığı söylenebilir. Dolayısıyla Irak'ın kuzeyinin dağlık ve engebeli yapısı, yerleşim yerleri arasındaki mesafeler ve sınır yerleşim yerleri ile olan etkileşimi, Irak güvenlik güçlerinin gereksinimi olan teknolojik donanım, askerî kapasite ve siyasi irade, sınır güvenliği konseptinin uygulanmasında dikkate alınması gereken başlıca hususlar olarak öne çıkmaktadır.

Irak'ın sınır güvenliğine ilişkin attığı ve atmayı taahhüt ettiği adımlar bir süreç çerçevesinde ilerlemiştir. Nitekim 2023 yılı içerisinde es-Sadi tarafından yapılan açıklamalarda Irak-Suriye sınırının korunmasına yönelik tedbirlerin alındığı, termal kameralar vasıtasıyla güvenlik seviyesinin artırılmasının amaçlandığı ve çok sayıda sızma girişiminin engellendiği belirtilmiştir. Benzer şekilde, Mart 2023'te İran ile yapılan güvenlik anlaşmasıyla Irak-İran sınırında faaliyet gösteren

İran kökenli Kürt grupların bölgeden çekilerek iç kesimlere yerleştirilmesi de aynı amaca hizmet etmektedir. Diğer taraftan bu gelişme, Irak İçişleri Bakanı Abdülemir Kamil Şammari'nin kısa süre önce Kuveyt'in Bağdat Büyükelçisi Tark Abdullah el-Ferac ile sınır güvenliğini sağlama ve uyuşturucuyla mücadele konularında yaptığı görüşmeyle birlikte değerlendirildiğinde, Irak'ın bölgede istikrar ve güvenliğin sağlanması önündeki engellerin ortadan kaldırılmasına yönelik kararlı girişimlere yöneldiğine işaret etmektedir. Dolayısıyla bütüncül bir yaklaşımla değerlendirildiğinde Irak'ın sınır güvenliği planıyla doğu ve kuzey sınırlarının güvenliğini sağlamayı amaçladığı ancak batı ve güney sınırlarına yönelik girişimlerini de sürdürdüğü söylenebilir.

Sınır güvenliğine yönelik bu girişim, terör örgütleriyle mücadelenin ötesinde organize suçlarla mücadele, insan ve uyuşturucu kaçakçılığını önleme, kontrolsüz göçle mücadele gibi konularda iş birliğinin önünü açma potansiyeline sahiptir. Diğer taraftan istikrarlı ve güvenli bir ortamın tesis edilmesi Irak-Türkiye ve Irak-İran ilişkilerinde ortak paydalara yönelmeyi kolaylaştıracaktır. Dolayısıyla olan güvenlik alanında kilit bir konumda olan iş birliğinin artması, ikili ilişkilerde geri kalan konuların yeniden gözden geçirilmesini beraberinde getirecektir.

IRAK PERSPEKTİFİNDEN SINIR GÜVENLİĞİ KONSEPTİ

Irak sınır güvenliği konsepti Irak çapında değerlendirildiğinde ülkede siyasi ve askerî güvenliğin sağlanması bağlamında önem taşımaktadır. Nitekim Irak topraklarında var-

3 After undermining PKK and removing Iranian opposition checkpoints, Interior Ministry aims to secure borders. *Iraqi News Agency*, 24 Haziran 2024.

lık göstererek Irak hükûmetinin çalışmalarını baltalayan, siyasi partiler arasında rekabetin bir parçası olarak kullanılan ve komşu ülkelerle ilişkilerin gerilmesine sebep olan örgütlerin saf dışı bırakılması Irak hükûmetinin çalışmalarını destekleyen sonuçların alınmasını kolaylaştıracaktır. İstikrarın sağlanmasına yönelik girişimlerin Irak hükûmetinin otoritesini güçlendirmekle birlikte, hükûmetin ekonomi, enerji, ticaret, hizmet, eğitim ve kültür gibi alanlara daha fazla kaynak ve enerji ayırabilmesinin önünü açabileceği öngörülmektedir. Bu gelişmenin hâlihazırda devam eden Kalkınma Yolu Projesi kapsamında öngörülen güzergâhın güvenliği dâhil olmak üzere stratejik projelerin yürütülmesine yönelik çabaların kuvvetlendirilmesine imkân tanıyabileceği düşünülmektedir. Irak'ın; İran ile yapılan anlaşma gereğince Kürt grupların Irak-İran sınırından uzaklaştırılması ve silahsızlandırılmasına girişmesi ve Türkiye ile yapılan görüşmelere paralel olarak PKK'yı yasa dışı örgüt olarak tanımlaması gibi sınır güvenliğinin sağlanmasına yönelik gelişmeler, Irak hükûmetinin komşuları nezdinde itibarını artıracak bir gelişme olarak görülmektedir.

Diğer taraftan Süleymaniye'yi kontrol eden KYB'nin PKK ile ilişkilerini daha gayrimeşru

bir zemine taşıma riski de bulunmaktadır. PKK'nın, Süleymaniye vilayet merkezi dâhil olmak üzere Irak'ın kuzeyinde faaliyetlerine devam ettiği ve KYB'nin KDP'ye karşı siyasi mücadelesinde bir araç olarak kullanıldığı, bu durumun geçmişte Irak-Türkiye ilişkilerinin zedelenmesine yol açtığı bilinmektedir. Ancak Irak hükûmetinin sınır güvenliği konusundaki kararlılığını ortaya koyması ve öngörülen planda PKK'nın faaliyetlerine karşı girişimlerin devam edeceğine yönelik sinyallerin verilmesi KYB'yi bir tercih yapmaya zorlayacaktır. Nitekim zaman zaman Süleymaniye'de hükûmet karşıtı gösterilere katılarak gösterileri yasa dışı zemine dahi itebilecek şehir örgütlenmesine sahip olan PKK, KYB ve Süleymaniye halkı arasında bir güven problemi olacaktır. KYB'nin bu durumda terör örgütünü YPG ve PKK olarak ayırıştırarak ilişkilerinde sınırlamalara yöneleceği düşünülmektedir.

Sınır güvenliği konseptinin IKBY bağlamında önemi incelendiğinde Bağdat-Erbil ilişkilerinin de merkez konumda olduğu görülmektedir. Sudani'nin başbakanlığı döneminde Erbil yönetimi enerji, güvenlik, bütçe gibi konularda Bağdat merkezi hükûmetine daha fazla yaklaştırılmıştır. Sınır güvenliği konusunda izlenecek adımlarda ise

Sınır güvenliği konseptinin IKBY bağlamında önemi incelendiğinde Bağdat-Erbil ilişkilerinin de merkez konumda olduğu görülmektedir.

Sınırların bölgesel ilişkilerde fay hattı rolü üstlenmesi sebebiyle güvenliğe yapılacak yatırımların uzun vadede devletlerin egemenliğini öne çıkarabileceği ve devlet dışı aktörlerin etkisini kırabilecek nitelikte olduğu düşünölmektedir.

Dışışleri Bakanı Hakan Fidan ve Iraklı mevkidaşı Fuad Hüseyin

Erbil'in Bağdat hükümeti öncülüğünde hareket etmesi öngörülmektedir. Dolayısıyla güvenlik alanında merkezi hükümetin kontrolünü artırması ya da duyurulan tedbirlerin çeşitli sebeplerle alınamaması hâlinde kısa ve orta vadede Erbil hükümetinin Bağdat'ın gölgesinde kalacağını göstermektedir. Ancak sınır kontrolünün sağlanmasının Erbil hükümeti için de faydalı olacağı görölmektedir. Kürt siyasi partilerle rekabete varan ölçüde varlıklarını güçlendirmeye çalışan örgütlerin güç kaybetmesinin uzun vadede Erbil hükümeti için de olumlu olacağı düşünölmektedir. Sınır güvenliğinin sağlanmasına yönelik tedbirler, militan hareketliliğini engellemeyi vadederken bu tedbirlerin PKK başta olmak üzere bölgedeki grupların saldırgan

bir tutum izlemesinin önünü açabileceği öngörülmektedir. Bu nedenle Erbil hükümetinin sosyolojik yapıyı korumaya yönelik adımlar atmasının gereklilik hâlini alacağı düşünölmektedir.

Sınırların bölgesel ilişkilerde fay hattı rolü üstlenmesi sebebiyle güvenliğe yapılacak yatırımların uzun vadede devletlerin egemenliğini öne çıkarabileceği ve devlet dışı aktörlerin etkisini kırabilecek nitelikte olduğu düşünölmektedir. Ancak Irak'ın bu konsepti uygulamaya yönelik kapasitesinin sınırlı olduğu gözlemlenmektedir. Geline aşama olumlu olsa da Irak'ta devlet dışı silahlı aktörlerin yoğunluğu ve iç siyasi konjonktürün karmaşıklığı bu konudaki kararlılığın gölgelenmesi riskini taşımaktadır. Ayrıca 2022 yı-

Türkiye'nin yaptığı operasyonlarda Irak ve Suriye'de keşfedilen terör sığınakları

linda hükümeti kuran Başbakan Sudani'nin görev süresinin dolmasına müteakip yapılacak seçimlerin ve kurulacak hükümetin bu yaklaşımları ne şekilde etkileyebileceği henüz kestirilememektedir. Bu nedenle sınır güvenliği konseptinin diğer muhatapları olan Türkiye ve İran'ın perspektifleri önem taşımaktadır.

TÜRKİYE AÇISINDAN IRAK SINIR GÜVENLİĞİ

Güvenlik gündeminin Türkiye'nin Irak ile ilişkilerinde öncelikli bir konu olduğu gözlemlenmektedir. Güvenlik sorunlarının ise büyük ölçüde PKK kaynaklı olduğu görülmektedir. PKK, Irak'ın kuzeyi başta olmak üzere ülkenin orta kesimlerine uzanan geniş bir sahada varlık göstermektedir. Bu varlık silahlı unsurların ötesinde sivil toplum kuruluşları (STK) ve siyasi örgütlenmeler gibi alt organizasyonları da içermektedir. Türkiye'nin Irak'ın kuzeyinde gerçekleştirdiği operasyonlar sonucunda, PKK'nın söz konusu si-

lahlı unsurlarını ülkenin sınır bölgelerinden iç kesimlere kaydıracağı gözlemlenmektedir. Bu hareketliliğin Irak'ta, PKK tehdidine yönelik farkındalığın artmasında etkili olduğu düşünülmektedir. Türkiye terörle mücadelede askerî iş birliğini artırmak amacıyla Iraklı yetkililerle çeşitli düzeylerde kurduğu temaslarda sınır ve Irak vatandaşlarının güvenliği konusunda istişarelerde bulunmuştur.⁴ Bununla birlikte sadece askerî alana indirgenemeyecek olan bu olumlu atmosfer dışişleri bakanı ve cumhurbaşkanı düzeyinde ikili diyalogun geliştirilmesi ve Bağdat ziyaretleri ile pekiştirilmiştir. İki hükümeti birbirine yakınlaştıran bu diyalog neticesinde Irak PKK'yı "yasaklı örgüt" ilan etmiştir. Bu siyasi gelişmeleri Irak'ın yeni sınır güvenliği konseptinin ilan edilmesi takip etmiştir.

Türkiye'nin, Irak'ın Türkiye-Irak sınır güvenliğinin sağlanmasına yönelik hamlelerini olumlu değerlendirdiği gözlemlenmekte ve bu konuyu münferit değil, ikili ilişkilerde ön plana çıkan diğer konularla birlikte göz

⁴ "Turkish, Iraqi officials hold border security meeting in northern Iraq", *Anadolu Ajansı*, 13 Mart 2024.

Irak, Türkiye ve İran arasında yakınlaşan güvenlik politikaları bölgesel gelişmeleri

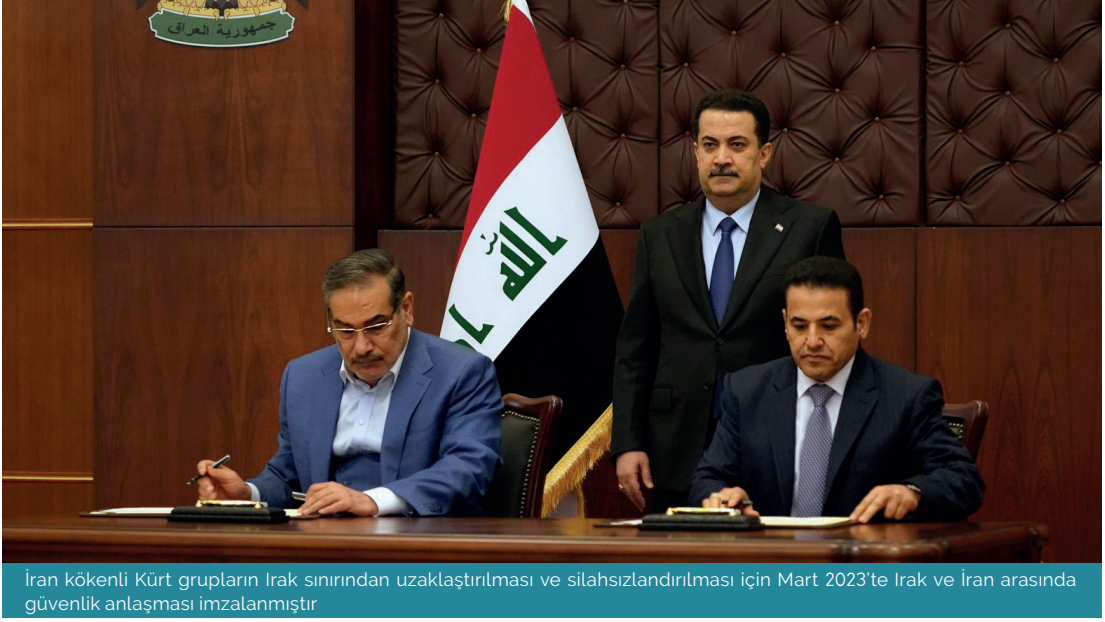
önüne alabileceği düşünülmektedir. Bu doğrultuda Kalkınma Yolu Projesi başta olmak üzere Türkiye'nin bölgedeki yatırımları, enerji güvenliği, Sincar meselesi gibi Türkiye'nin gündeminde olan konular sınır güvenliği konsepti konusunda atılacak ileriki adımlarda göz önünde bulundurulabilir. Bu konseptin aynı zamanda Türkiye ve Irak'ın başat konumda olduğu Kalkınma Yolu Projesi'nin bölgesel ve uluslararası aktörlerin gözünde daha güvenilir bir noktaya erişmesine katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Bu noktada bu tür kazan-kazan politikasına hizmet eden projelerin güvenlik başta olmak üzere farklı alanlarda yaşanan ikili sorunların çözümünde de etkili olduğu gözlemlenmektedir. Diğer taraftan sınır güvenliği konusunda ilerlemenin kaydedilmesi Kalkınma Yolu Projesi'nin güvenliğinin sağlanmasını da gündeme getirebilir. Dolayısıyla Irak'ın bu konuya ilişkin bir talebi olması durumunda Türkiye'nin Kalkınma Yolu'nun güvenliğinin sağlanması noktasında da iş birliğine açık olacağı söylenebilir.

Türkiye-Irak arasındaki üst düzey görüşmelerin devam etmesi sınır güvenliği konusunun tekrar gündeme geleceğine işaret etmektedir. Dışişleri Ba-

kani Hakan Fidan ve Iraklı mevkidaşı Fuad Hüseyin'in Ukrayna Barış Zirvesi kapsamında bir araya geldiği görüşmede, müşterek siyasi ve güvenlik komitesi toplantılarına Ağustos 2024'te başlanacağını bildirilmesi⁵ bu konunun tekrar gündeme geleceği diyalog zemininin kurulduğunu göstermektedir. Türkiye bilindiği üzere Irak'tan PKK'yı terör örgütü ilan etmesini talep etmektedir. Irak'ın yasaklı örgüt ilanı ve bunu takiben sınır güvenliğinin sağlanması yönünde adım atması terörle mücadele alanındaki iş birliğini kolaylaştırmaktadır. İkili güvenlik komitesi ise bu iş birliğinin somut bir göstergesi olacaktır. Dolayısıyla Irak'ın ortaya koyduğu konsepti uygularken karşılaşılabilecek sorunları veya kapasite yetersizliklerini aşmasında Türkiye'nin destek vermeye istekli olacağı söylenebilir.

Sınır güvenliği konsepti kapsamında Türkiye ve İran'ın birlikte ele alınması PKK'ya karşı mücadele konusunda iki ülkenin yakınlaşmasını gündeme getirebilir. Irak'ın aynı zamanda Suriye sınırına ilişkin tedbirleri ve Suriye ile ilişkileri göz önüne alındığında Sudani hükümetinin Türkiye-Suriye diyalogunun kurulmasında ara bulucu olma yönünde istekli olduğu ve bu hamlenin İran tarafından da

5 "Iraqi-Turkish joint security and political committee to meet in August", *K24*, 16 Haziran 2024.

İran kökenli Kürt grupların Irak sınırından uzaklaştırılması ve silahsızlandırılması için Mart 2023'te Irak ve İran arasında güvenlik anlaşması imzalanmıştır

desteklendiği göze çarpmaktadır.⁶ Dolayısıyla Irak, Türkiye ve İran arasında yakınlaşan güvenlik politikaları bölgesel gelişmeleri tetikleyebilir.

İRAN AÇISINDAN IRAK SINIR GÜVENLİĞİ

İran'ın Irak sınırına ilişkin sorunları; kaçakçılık ve (Eylül 2023'e kadar) sınır bölgelerinde İran kökenli Kürt grupların varlık göstermesidir. İran, Mart 2023'te Irak ile imzalanan güvenlik anlaşmasıyla İran Kürdistan Demokratik Partisi (İ-KDP) ve Komele gibi grupların sınır bölgesinden çekilmesini sağlamıştır.⁷ Bu süreçte Irak, İran sınırını tahkim etmiştir. Bölgedeki bazı noktalara güvenlik gücü gönderilmiş, kameralar yerleştirilmiş, gözetleme kuleleri ve karakollar inşa edilmiştir.⁸ Silahsızlandırılan ve bölgeden tahliye edilen Kürt grupların Birleşmiş Milletler (BM) göze-

timinde kamplara yerleştirilmesi söz konusu olmuş ve daha önce de bu grupların kaldığı bilinen Köysancak'taki kampa yerleştirdikleri belirtilmiştir. Dolayısıyla Irak'ın İran sınırına yönelik güvenlik tedbirleri ve sınır güvenliği planı 2023'te yapılan anlaşmanın tamamlayıcısı olarak düşünülebilir. Diğer taraftan sınır güvenliği konseptinde İran ve Türkiye'nin birlikte ele alınması önemlidir. Nitekim İran'ın Irak ile imzalanan güvenlik anlaşmasına binaen Eylül 2023'ü Kürt grupların tahliyesi için son tarih olarak belirlemesi kısa süreli bir güvenlik boşluğu oluşturmuştur. Taahhüdün son günlerinde bölgeden çekilen Kürt grupların boşluğunu doldurmak amacıyla PKK'nın bazı bölgelere giriş yaptığı ve Sınır Muhafız Kuvvetleri tarafından geri çıkarıldığı bilinmektedir. Bu nedenle Türkiye ve İran'ın tehdit olarak gördüğü unsurlar farklı olsa da tedbir konusunda birlikte hareket etmenin gerekliliği ortaya çıkmıştır.

6 "Efforts to mediate between Syria's Assad and Turkey's Erdogan facing hurdles", *The National News*, 1 Temmuz 2024.

7 "Iraq moves Iranian-Kurdish fighters from border area", *Middle East Monitor*, 13 Eylül 2023.

8 "Iraq deploys more troops on border with Iran", *Tehran Times*, 15 Temmuz 2023.

Irak'ın sınır güvenliği konsepti, İran'ın rejime karşı tehdit olarak gördüğü olası gösteri hareketlerinin sınır ötesinden desteklenmesini engellemeye olanak sağlayacaktır.

Irak'ın sınır güvenliği konsepti, İran'ın rejime karşı tehdit olarak gördüğü olası gösteri hareketlerinin sınır ötesinden desteklenmesini engellemeye olanak sağlayacaktır. Bu nedenle İran açısından önemli bir gelişme olarak kabul edilebilir. Ancak İran'ın Irak topraklarında gerçekleştirdiği operasyonlar sadece bu gerekçeye dayanmamaktadır. İran özellikle İsrail'in istihbarat karargâhı olarak kullandığını iddia ettiği bazı noktalara operasyon yaparak Bağdat ve Erbil hükûmetlerini baskı altına almaktadır. Bu nedenle Irak'ın ikili güvenlik anlaşması ve duyurduğu sınır güvenliği konsepti ile İran'ın Irak topraklarında operasyon gerçekleştirme gerekçelerinin tamamını yok edemediğinin altı çizilmelidir.

7 Ekim 2023'te başlayan İsrail-Filistin çatışmalarının Irak'ta da çeşitli yansımaları olmuş ve İran destekli milis gruplar Irak'taki Uluslararası Koalisyon üslerini hedef almıştır. ABD ise misilleme olarak bu gruplara bağlı kişi ve karargâhları vurmuştur. İran'ın Ortadoğu'da izlediği vekâlet savaşı stratejisiyle doğrudan hedef olmaktan kurtulduğu bilinmektedir. Kürt grupların sınırdan uzaklaştırılması ve Irak'ın duyurduğu sınır güvenliği planı, İran'a karşı vekil unsurlar olarak kullanılabilir grupların etkisizleştirilmesinde

önemli bir rol oynamaktadır. Dolayısıyla İsrail ile rekabet ve dolaylı çatışma hâlinde olan İran'ın kendi sınırlarının güvenliğini sağlama yönünde girişimlerde bulunması anlaşılabilir görülmekte ve bu kapsamda Irak sınır güvenliği konseptinin İran için olumlu olduğu düşünülmektedir.

FIRSATLAR VE ENGELLER

Irak'ın sınır güvenliği konsepti üç komşu ülkenin güvenlik konusunda önemli bir noktaya geldiğine işaret etmektedir. Türkiye'den Bağdat ve Tahran'a yapılan üst düzey ziyaretler, bölgesel ilişkilerde ve güvenlik konusunda yakalanan ivmede etkili olmuştur. Diğer taraftan altı ülke ile sınırı olan Irak'ın Suriye ve Kuveyt sınırlarına ilişkin önlemler de alması bu girişimin emsal teşkil edeceği potansiyel çalışmaların olabileceğini göstermektedir.

Küresel ölçekte değerlendirildiğinde Irak'ın iç istikrar ve güvenlik seviyesinin yükseltilmesine yönelik adımlar atmasının ülkenin prestijinin ve marka imajının yükseltilmesine de katkı sağlayacağı öngörülmektedir. Bu çerçevede ABD gibi Suriye iç savaşında YPG'yi PKK'dan ayırarak terör örgütü kategorisinin dışında değerlendiren ülkelerin bu ayrımı yaparken daha net arayışlara

gidebileceği öngörülmektedir. Diğer taraftan Irak-İran sınır geçişkenliği sebebiyle ABD tarafından faydalı bir aparat olarak görülen Kürt grupların da İran'a karşı kullanılmasının bu plan ile engellenmesi ABD için olumsuz görülebilir. Güncel sınır güvenliği planı büyük ölçüde doğu ve kuzey bölgeleri kapsamakta ve Suriye sınırı ile ilgili gelişmeler de PKK'nın terörist hareketliliğini ve lojistik imkânlarını baltalamaktadır. Ancak ABD başta olmak üzere Batı dünyasının esas olarak rahatsız olduğu İran destekli Şii milis grupların sınıraşan imkân ve kabiliyetlerine yönelik bir kısıtlamanın söz konusu olmadığı görülmektedir.

Irak sınır güvenliği planının, hükümetin daha önce attığı adımların bir tamamlayıcısı olduğu gözlemlenmektedir. Planın özellikle bölgesel ölçekte olumlu gelişmelerin kaydedilmesini destekler nitelikte olduğu görülmektedir. Girişimin hem Irak hem de Türkiye ve İran için olumlu olduğu görülmekte ve bölgesel istikrar seviyesinin yükseltilmesine katkı sağlayacağı öngörülmektedir. Söz konusu sınır bölgelerinin Irak'ın kuzeyinde yani Bağdat hükümetinin kontrolünün zayıf olduğu bölgelerde yer alması uygulama konusunda Irak hükümetinin yetersiz kalma

riskini ortaya çıkarmaktadır. Ancak son dönemde Irak hükümetinin sınırlara yönelik aldığı somut önlemlerle özellikle Türkiye sınır hattı boyunca etkinlik sağlamaya çalıştığı görülmektedir. Bu noktada IKBY iç siyasetindeki karmaşıklığın yanında Bağdat'ın Erbil üzerindeki -özellikle de bütçe konusundaki- baskısı, Irak merkezî hükümetinin Irak'ın kuzeyinde kontrol alanları sağlamasına olanak tanımaktadır. Bu durum, bugüne kadar Türkiye sınırında herhangi bir askerî tahakkümü olmayan Bağdat'ın kuzey sınırlarına kadar egemenliğini ve yetkisini artırmasına imkan vermektedir. Mevcut durumda Bağdat'ın özellikle son iki senedir Erbil'e karşı idari, siyasi, hukuki, ekonomik ve hatta askerî olarak etkin bir baskı oluşturmaya rağmen Irak'ta yaşanacak herhangi bir istikrarsızlık veya Erbil'in yeniden güçlü bir dış destek alması durumunda, Bağdat-Erbil ilişkilerinin yeniden bozulabileceğini ve gerginleşebileceğini öngörmek yanlış olmayacaktır. Bu noktada Türkiye, Bağdat ve Erbil arasındaki uyum ve iş birliğini desteklemektedir. Buradan hareketle hem Türkiye hem de İran'ın kendi ulusal güvenliklerini korumak için Irak merkezî hükümeti ve IKBY ile eşzamanlı çalışmaya ve hareket etmeye devam edeceğini söylemek mümkündür.

Yusuf Can Ayaz

Lisans derecesini Gazi Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümünden almasını müteakip Millî Savunma Üniversitesi Alparslan Savunma Bilimleri Enstitüsü Uluslararası Güvenlik ve Terörizm Bölümünde yüksek lisans çalışmalarına başlamıştır. "Terörizmle Mücadelenin İstihbarat Topluluğunun Dönüşümüne Etkisi: ABD Örneği" başlıklı teziyle yüksek lisans eğitimini tamamlamıştır. Hâlihazırda Polis Akademisi Uluslararası Güvenlik Bölümünde doktora çalışmalarına devam etmektedir. Güvenlik başta olmak üzere devlet dışı silahlı aktörler, istihbarat, ayaklanma ve terörizm gibi konular üzerine çalışmalarını yürütmekle beraber, Ortadoğu ve Irak coğrafyasına yönelik araştırmalar yapmaktadır. ORSAM bünyesinde Irak Çalışmaları Araştırma Asistanı olarak çalışmaktadır. İyi düzeyde İngilizce, temel düzeyde Rusça bilmektedir.

Telif Hakkı

Ankara - TÜRKİYE ORSAM © 2024

Bu çalışmaya ait içeriğin telif hakları ORSAM'a ait olup, 5846 Sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu uyarınca kaynak gösterilerek kısmen yapılacak makul alıntılar dışında, hiçbir şekilde önceden izin alınmaksızın kullanılamaz, yeniden yayımlanamaz. Bu çalışmada yer alan değerlendirmeler yazarına aittir; ORSAM'ın kurumsal görüşünü yansıtmamaktadır.

Ortadoğu Araştırmaları Merkezi

Adres : Mustafa Kemal Mah. 2128 Sk. No: 3 Çankaya, ANKARA

Telefon : +90 850 888 15 20

Email : info@orsam.org.tr

Fotoğraflar : Anadolu Ajansı (AA)